

ALİ RIZA SEYFİ SEYFİOĞLU

Dr. Osman YILDIZ*

Edebiyat tarihimizde, pek çok esere imza attığı halde, kaynaklarda hakkında toplu bilgi bulamadığımız nice şahsiyet vardır. İşte bunlardan biri olan Ali Rıza Seyfi Seyfioğlu, yaklaşık altmış yıl süren yazı hayatında edebiyattan tarihe, spordan ziraat meselelere kadar birçok sahada kalem oynatmıştır. Hatta, yaptığı bu çalışmalarından dolayı, döneminde kendisinden bahsedenler “büyük üstat / edip” gibi unvanlar kullanmışlardır. Bu yazımızda onu hayatı ve eserleriyle tanıtmaya çalışacağız.

Hayatı

Seyfioğlu, denizci bir ailenin çocuğu olarak 1880’de İstanbul’da doğmuştur. Babası **Mehmet Seyfi Bey**, 1892’de Gemlik Tersanesi komutanıdır. **Mehmet Seyfi Bey**’in Gemlik’e tersane komutanı olarak yerleşmesi Ali Rıza Bey’in doğumundan kısa bir müddet sonra olmuştur. Bundan önce aile, İstanbul Kasımpaşa Zindanarkası Mahallesi’nde yaşamıştır.

Biz, Ali Rıza Bey’in aile kökenine ait en geniş bilgiyi, **Gökhan Tok**’un **Bilim Teknik** mecmuasında kaleme aldığı **Ata Nutku** ile ilgili yazısında bulmaktayız. **Gökhan Tok**, bu bilgileri, **Halûk Selçuk**’un **Ata Nutku** ile 20. 06. 1950’de **Son Saat** gazetesinde yaptığı söyleşiden aldığı belirtmektedir. Burada verilen bilgileri, **Ata Nutku**’dan aktaralım:

“Ailemizin kökü deniz soyundandır. Eski yelken devrinden beri ailemiz denizcidir. Ailemi araştırdım; bulabildiğim en eski kişi 1734 yılında doğmuş olan **Kuleli Kara Hasan**. Kuleli Kara Hasan, Bayburt’un bir köyünde doğuyor ve genç bir delikanlıyken köyde veba salgını baş gösteriyor. Vebadan kurtulan tek kişinin Kara Hasan olduğu söyleniyor. Bir süre sonra Of’a gidiyor ve burada bahriyeli olmaya karar veriyor.

* Cumhuriyet Üni. Türk Dili Ok. osmanyildiz36@hotmail.com

İstanbul'da Galata Kulesi'nde limana girip çıkan gemileri kaydedermiş. Bu yüzden lakabı Kuleli kalıyor.”¹

Bilindiği gibi, Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasından sonra kurulan Nizam-ı Cedit Ordusu'na Anadolu'nun dört bir yanından “Nizam-ı Cedit Devşirmesi” diye adlandırılan, çoğu on sekizden küçük çocuklar toplanmıştır. Ali Rıza Bey'in mensup olduğu ailenin yeniçeriliği de buradan gelmektedir.

Gerçi, **Mehmet Seyfi Efendi**'nin babası, kaderin bir cilvesi olarak askerlik mesleğine girmiştir; ama, çocuklarının ve torunlarının da kendisi gibi denizci olması, denize yatkın bir aile ruhunun kök salmasından başka bir şey değildir. Nitekim, Ali Rıza Bey'in Heybeliada'daki Mekteb-i Bahriyeye dahil olması da kökleşen bu geleneğin filizlerinden biridir. Çünkü, ailede denizcilik mesleğini seçen sadece Seyfioğlu değildir. Sekiz çocuklu bu ailenin hemen hemen bütün fertleri denizcidir. **Mehmet Seyfi Efendi**'nin oğullarından **İsmail Hakkı** (1861 – 1896), Bahriyede yüzbaşı iken bir gemide yanarak ölmüştür. Yine, Türk denizcilik tarihinin mümtaz isimlerinden, **Ömer Sıtkı Bey** ve **Süleyman Nutki Bey** de bu ailenin denizcilik mesleğine gönül vermiş fertlerindedir. **Ömer Sıtkı Bey** (1862 – 1941), Bahriyede Deniz Binbaşısı olarak görev yapmıştır. Onun oğullarından **Sami** (1874 – 1915), Deniz yüzbaşısı iken, I. Dünya savaşında şehit düşmüştür. Diğer oğulları arasında, Deniz Amirali **Tarık**, ve Deniz Binbaşısı **Tuğrul** da denizcilik mesleğini seçmiştir.

Ali Rıza Bey'in en büyük ağabeyi, **Süleyman Nutki Bey** (1852 – 16. 10. 1923), denizcilik camiasının yanı sıra basın dünyasının da yakından tanıdığı bir simadır. O, çeşitli dergi ve gazetelerde denizcilik tarihine dair yazdıkları ile, yine bu konularda yaptığı tercümeleleriyle kendine haklı bir şöhret edinmiştir. Ayrıca onun da oğulları, denizciliğin yanı sıra diğer alanlarda kendilerine haklı şöhretler edinmişlerdir. Mesela, **Mehmet Emrullah Nutku** (1902 - 1962), Deniz Harp Okulu'nu bitirmiş, I. Dünya ve İstiklal savaşlarına katılmıştır. 1950'de **Demokrat Parti** Isparta milletvekili seçilmiş; bir ara **Ekrem Alican** (Adapazarı,1916-) ile birlikte **Hürriyet Partisi**'ni kurmuştur.² Diğer yandan avukatlık da yapan **Emrullah Bey**, bilâhare milletvekilliğinden ayrılarak kendini yazı hayatına vermiştir.

Süleyman Nutku'nun bir diğer oğlu da **Ord. Prof. Ata Nutku**'dur (1904 – 31 Ocak 1994). O da aile geleneğine uyarak Bahriye su-

¹ Gökhan TOK, “Türkiye'nin Gemi Yapan Adamı: Ata Nutku”, **Bilim ve Teknik** mc., Mayıs 1997, s. 71.

² Kâzım ÖZTÜRK: **T. B. M. M. Albümü (23 Nisan 1920 – 14 Ekim 1973)**, Önder Mat., Ank., 1973, s. 279.

bayı olmuştur. Kendisi aynı zamanda Gemi İnşaiye Mühendisi olup bu sahada yaptığı çalışmalarıyla yeri doldurulamayacak bir insandır. Onun Türkiye Cumhuriyeti'nde ilk gemi inşaatını gerçekleştiren kişi olması, bunu göstermektedir.³ Diğer yandan, **Süleyman Nutku**'nun küçük oğlu, **Özdemir Nutku** (1931 -) da daha çok tiyatro ile ilgili ilmî çalışmalarıyla tanınan bir bilim adamı, şair ve oyun yazarıdır.

Ali Rıza Bey, çok sevdiği askerlik mesleğinden ayrıldıktan sonra, hayatını **Bahire Hanım**'la (öl. 24 Ekim 1989) birleştirir. Bu evlilikten **Betül**, **Payidar** ve **Turan** isimli üç çocuğu olmuştur. Bunlardan **Betül Hanım** (1939) ve **Payidar Hanım** (1924) bugün hayattadırlar. Ali Rıza Bey'in oğlu **Turan Bey** (1921 – 1961) ise, eski sinema aktörlerimizden olup, yakalandığı akciğer kanserinden, 16 Ağustos 1961'de Londra'da vefat etmiştir.⁴

Ailenin denizciliğin yanı sıra edebiyata ilgisi, biraz da **Mehmet Seyfi Bey**'den kaynaklanmıştır. O, “bahriye zabiti olmakla beraber, Arap ve Acem edebiyatlarına, bilhassa tasavvufa ve diniyata vâkıf ve çok meraklı idi. Hafız Divanı'nı ezberden bildiği halde kırkıktan sonra tekrar iki yıl eserin tasavvufi şerhi bakımından ders görmüştür.”⁵ Yazar, denizcilik ilmiyle ilgili ilk talimini bu muhitte babası ile birlikte yaparken, aynı zamanda onun yanında şairliğin ve yazarlığın da ön hazırlıklarını yapmıştır. Bu konuda, **Turgut Etingü** şu bilgileri vermektedir:

“Ali Rıza Seyfioğlu, on iki yıl o devrin harap, ıssız bir deniz üssü olan Gemlik karyesinde ilk çocukluk çağını tamamladı. Her bakımdan unutulmuş gibi duran bu kıyı parçasında yalnızlık ve deniz... Onu hem düşünce adamı yaptı, hem de enginliği ve derinliği ile kafa ve gönül yapısına yerleşen denizi sevdirdi.”⁶

Seyfi Bey, bu denizci ailenin geleneğine uygun olarak 1892 yılında Bahriye Mektebi'ne kaydedilmiştir. Burada denizciliğin yanı sıra edebiyat ve denizcilik tarihiyle de ilgilenmeye başlamıştır. Okulun oldukça aktif talebelerindendir. Gazete çıkarıyor, şiir ve edebiyat münakaşalarına katılıyordu. Ayrıca bu dönemde okuduğu **Namık Kemal**'in ve **Ziya Paşa**'nın eserlerinin tesiriyle, vatan ve millet meselelerine de ilgi duymaya başlamıştır. Nitekim millî meselelere yönelmesi, şiir ve edebiyat görüşünün belirginleşmesine önemli katkı sağlamıştır. Bu katkı, ayrıca kız kardeşi **Salime Servet**'ten de aldığı Türkçe sevgisi ile daha belirginleşmiştir. Biz bu belirginleşmeyi, yazarın şu ifadelerinde tespit etmekteyiz:

³ Gökhan TOK: a. g. m., s. 70-77.

⁴ Feridun KANDEMİR: “*Turan ve Ailesi*”, **Artist** mc., 23 Kasım 1961, s. 3

⁵ Saadeddin Nüzhet ERGUN: **Türk Şairleri**, 1936, s. 455.

⁶ Turgut ETİNGÜ: “*Bilmediğimiz Kıymetler*”, **Hafta** mc., Aralık 1958, s. 6.

“Ada Mekteb-i Bahriyesine (1308 – 1892) de gittiğim vakit – 12 yaşında – artık ben de küçük bir deftere “Tulû”, “Gurup” gibi “Denize Hitap” gibi şairane şeyler yazmağa yelteniyordum. İdadî üçüncü sene olduğum vakit –Büyük zelzele yılı- artık **Kemal**’in, **Ziya Paşa**’nın vatan davası, bütün ele geçen şiirleri birkaç arkadaş yüreğimizde idi. Elimize geçen her şeyi okuyorduk. (1316 –1900) yılı olmak lâzım gelen bu sene de sarı kâğıtlı mektep defterlerinin dört sayfasına **Envâr** adlı bir gazete yazıp mektepte okutmağa başlamıştım. Vatanın vaziyetine aklım ermişti, Divan Edebiyatı gözümünden düşmüş vatanî edebiyat, vatanperverlik duyguları uyanmıştı. Fenne çalışalım, sanayie çalışalım diyordum. Ve şiire, gazele bayağı düşman olmuştum. Gazel yazan arkadaşları tahkire, gazellerini yırtmağa kadar varıyordum. Bu ruhî infial ve inkılâp beni Divan Edebiyatına emsalsiz bir düşman etti.”⁷

Diğer yandan yazarın daha yazı hayatının başlangıcında İngilizceden yaptığı tercümelemlerle dikkat çektiğini görmekteyiz. Bunda da en önemli etken, Bahriye Mektebinde aldığı yoğun İngilizce eğitimidir. Onun Bahriye Mektebi’ne kaydolmasından bir müddet önce bu okulların ıslah edilmesine dair çalışmaların içerisinde İngilizcenin ağırlık kazandığını görmekteyiz. Ayrıca bu ıslah hareketlerinden önce, Bahriyeli sekiz hocadan ikisinin İngiliz muallimi olması, bu okulların İngilizce konusunda ne derece ileride olduğunu bizlere göstermektedir.⁸ Dolayısıyla yazarın bu okulda aldığı İngilizce eğitimi, onun ileride yapacağı tercüme çalışmalarında mühim rol oynamıştır. Nitekim bu rolde, **İngilizce Muallimi Ata Bey**’den aldığı derslerin ve daha önceleri Bahriye Mektebinde muallimlik yapmış olan **Redhouse**’un eserlerinin payı büyüktür.

Yazarın okul yıllarında yakın ilişki kurduğu hocalarından birisi de **Saffet Bey**’dir. **Saffet Bey**, dönemin meşhur Türkçülerinden olup, aynı zamanda **İttihat ve Terakkî Cemiyeti**’nin de bir üyesidir.⁹ Yazarın gerek **Saffet Bey**’le olan yakın ilişkisi, gerekse okul yıllarında yürüttüğü bazı faaliyetleri, onun askerlik mesleğinde rahat edememesine neden olmuştur. Nitekim, 9 Ağustos 1909’da, henüz yüzbaşıyken, emekli edilmesi de bunu göstermektedir. Yazarın bu yıllarda yürüttüğü bazı siyasal faaliyetlerine kısaca temas edelim.

⁷ Saadeddin Nüzhet ERGUN: a. g. e., s. 457.

⁸ Osman Nuri ERGİN: **Türkiye Maarif Tarihi**, C. 1-2, Eser Mat., İst., 1977, s. 434.

⁹ Saffet Bey, (Çanakkale 1869 – İstanbul 1913) **Çarkçı Kolağası Rıfat Bey**’in oğlu olup, Bahriye Mektebini Erkan-ı Harp Yüzbaşı olarak bitirdi. Osmanlı Devleti Bahriye Erkan-ı Harp Dairesinde Bahriye Şurası Üyeliğinde bulundu. Bahriye mektebinde Fennî Harp ve Balistik dersi öğretmenliği yaptı. Rütbesi miralaylığa kadar yükseldi. Tarih-i Osmanî Encümeni Üyeliği yaptı. Eserleri: **Islahat-ı Bahriye Lügatı**, (Thomson ile) **Alman Bahriye Manevraları Hakkında Bir Risale** (1895). (Meydan Larousse, **Büyük Lügat ve Ansiklopedi**, C. 17, s. 183.)

Abdülhamit'in baskıları karşısında yurt dışına kaçmak zorunda kalan İttihatçıların, ülke içerisindeki etkinliklerini çeşitli mekteplerdeki öğrenciler vasıtasıyla yürüttüklerini görmekteyiz. Bir ara bu mektepler, bir çatı altında toplanarak yönetime karşı etkili muhalefet yapmışlardır. Nitekim, dönemin öğrenci liderlerinden **Ahmet Bedevi Kuran**, mektepler arasındaki bu ittifaktan bahsederken, Ali Rıza Seyfi'nin de ismini vermektedir.

“Heybeliada'daki Bahriye Mektebinde de **Edirneli Sami, Haydar**, kardeşi Behçet, Trabzonlu Osman, **Giritli Cevat (Ahmet Cevat Emre)** ve **Saffeti** fedakâr elemanlardandı. Bunlardan başka Bahriye katiplerinden **Kasımpaşalı Sadık, Ali Rıza Beyler** de Paris'ten gelen gazeteleri takip eder ve itimat ettiklerine okuturlardı.”¹⁰

Ali Rıza Bey'in Heybeliada'daki Bahriye Mektebinde teşkilat için yürüttüğü faaliyet sadece itimat ettiklerine Avrupa'dan gelen dergileri okutmak değildir. Onun aynı zamanda bu dergileri postaneden gizlice alınması konusunda da organizatörlük ettiğini görmekteyiz:

“Gene Bahriye Katiplerinden **Ali, Kasımpaşalı Sadık, Ali Rıza Beyler**, mektebin hademesi **Trabzonlu İğriboyunlu Osman**'ı, Mahmut Paşa Yokuşu'nda kapitülasyonlardan faydalanarak postane açmış olan Fransızların bulunduğu yere gönderiyor, Paris'ten gelen bu gazeteleri aldirtıyorlardı.”¹¹

Yazarımızın **İttihat ve Terakki** için yaptığı bu faaliyet hiç de küçümsenmemelidir. Nitekim, bu konuda, **Hikmet Bayur**'un verdiği şu bilgiler, onun bu dönemde ne derece ciddi bir sorumluluk yüklediğini göstermektedir:

“**İttihat ve Terakki** gazete ve propaganda evrakını Osmanlı ülkesine sokmak için başlıca iki imkâna malikti. O devirde yabancı postanelerine hükümetin sansür ve hafiyeleri karışmadıkları için onlar yolu ile birçok şeyler gönderilebilirdi. Ancak Türklerin doğrudan doğruya bunları almaları imkânsız denecek kadar tehlikeli idi. Çünkü bu postanelere giren Osmanlılar yakalanırdı. Dolayısıyla bunları bir yabancıya alması kendi evine götürmesi ve bir fırsatını bulup Türk'e vermesi gerekirdi.”¹²

Nitekim Ali Rıza Bey'in birlikte çalıştığı **Trabzonlu Osman**, yakalandıktan sonra bütün bildiklerini **Beyoğlu Mutasarrıfı Enver**

¹⁰ Ahmet Bedevi KURAN: Osmanlı İmparatorluğunda İnkılâp Hareketleri ve Millî Mücadele, Çeltüt Mat. İst., 1959, s. 400.

¹¹ Sami Nafiz TANSU: Albay Hüsamettin Ertürk'ün Anıları – İki Devrin Perde Arkası, Hilmi Kitabevi, İst., 1957, s. 14.

¹² Yusuf Hikmet BAYUR: **Türk İnkılâbı Tarihi**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ank., 1991, C. 2, Kısım: 4, s. 54, 55.

Bey'e anlatmıştır.¹³ Dolayısıyla Ali Rıza Bey'in bu çalışmalarından dönemin polis teşkilatının haberdar olduğunu tahmin etmekteyiz. Fakat, tutuklananlar arasında yazarımızın yer almaması da düşündürücüdür.

Yazar her ne kadar “*ileri fikirlere karşı gösterilen gizli, sinsî, lâkin el birliği mukavemetin eski devirde hangimiz acıklı şahidi olmadık!*”¹⁴ diyerek yaşadığı sıkıntılara adres olarak **Abdülhamit**'i göstermişse de, onun 9 Ağustos 1909 tarihinde emekliye ayrılması, emekliliği ile ilgili meseleyi başka yerlerde aramamızı zorunlu kılmaktadır. Gerçi, **Abdülhamit**'in görevden çekildikten sonra da yönetim üzerinde uzun süre etkisinin olduğu bilinmektedir. Nitekim, Abdülhamit'in bu etkisini kırmak için, İttihat ve Terakki, “*Çapur Çelebi'yi düşürmüş, hükümeti Kıbrıslı Kamil Paşa kur(durmuş)tur, ve demokratik usulle Harbiye ve Bahriye vekillerine, güvendiği adamları*”nı getirmiştir.¹⁵ Bu durumda Ali Rıza Bey'in emekli edilmesinin sebeplerini cemiyetle olan ilişkisinde aramak gerekir.

Enver Paşa'nın iktidarından sonra Türk Bahriyesi üzerinde Almanlar etkili olmuştur. Özellikle **Amiral Suschon**'un **Enver Paşa**'ya müracaat ederek “*Rauf Bey İngiliz taraftarlarından ve bazı kendi gibi denizcilerden kurulmuş gizli bir cemiyetin reisidir. Bu cemiyet münferit sulh teşebbüsünde bulunacaktır.*”¹⁶ diyerek, Rauf Orbay ve arkadaşlarının yürüttüğü faaliyetlere karşı hükümeti uyarmıştır. Nitekim, Ali Rıza Bey'in yakın dostları arasında **Rauf Bey** de bulunmaktadır.

Bütün bunlara rağmen Ali Rıza Bey'in **Yeni Tasvîr-i Efkâr** gazetesinde, **İttihat ve Terakki Cemiyeti**'ni öven yazılarının çıkması, cemiyetle arasında bir sıkıntının olmadığını göstermektedir:

“Mürebbi-i millet olmak maksad-ı ulviyesini takip eyleyen **Cemiyet-i İttihadiye**'nin mesai-yi masrufası ise bir zemin-i münbit üzerine düşerek akim kalıyor. O cemiyet ki: zindanlarda ekildiği, bir fikr-i nâpezir-i merdane ile analarını, beyaz saçlı babalarını, müteverrim hemşirelerini senelerce ağlattığı halde nihayet hun-ı nâ-hakı kin-i cehl yüzünden İstanbul sokaklarında döküldü. Lâkin müebbeden var olsun. Bizans'ın zaten kan içmeğe teşne sokakları bu kadar mukaddes bir kevser-i hûn-ı şühedâ tatmamış idi! Onun reng-i ateşini afâk-ı gurûb-ı beşeriyette dahi bir revnak-ı şeref gösterecek!”¹⁷

¹³ Sami Nafiz TANSU: a. g. e., s. 17.

¹⁴ Ali Rıza SEYFİOĞLU: **S. A. S. Türkiye Seyahatnamesi**, Deniz Mat., İst. 1945, s. XIII.

¹⁵ Ahmet Cevdet EMRE: a. g. e., s. 106.

¹⁶ Rauf ORBAY: “Rauf Orbay'ın Hatıraları”, **Yakın Tarihimiz** mc., c. 1., nr. 1, 1 Mart 1962, s. 21.

¹⁷ Ali Rıza SEYFİOĞLU: “Gece Dersleri ve Bir Nida-yı Şükran”, **Tasvîr-i Efkâr** gz.,

Ali Rıza Bey'in emekliye ayrıldığı yıllar, Osmanlı İmparatorluğunun tam bir kaos içine sürüklendiği dönemdir. 1907-08 Yunan savaşları, 1911- 12 Balkan Harbi, 1915 Sarıkamış hezimetini gibi... Bütün bu olaylar, Türk aydını üzerinde karamsar duygular yaratırken, aynı zamanda direniş ruhunu da kamçulamaktadır. Nitekim bu dönemde birçok yazarımız, **Türkçülük** fikri etrafında hamaset yüklü, kahramanlık duygusu içeren şiirler, hikâyeler ve makaleler yazmışlardır. Ali Rıza Bey'in de bu dönemde kaleme aldığı yazılarında vatan ve millet duygularını yoğun bir şekilde ön plâna çıkarttığını görüyoruz. Onun **Donanma**, **Yeni Tasvî-i Efkar**'daki yazıları, Türk halkının direniş gücünü arttırmaya yöneliktir. Fakat, onun bu mücadeleye sadece kalemiyle değil, aynı zamanda silahıyla da katıldığını kızı **Betül Hanım**'dan öğreniyoruz:

“Babamın deniz subaylığından dolayı Balkan Savaşı'na er olarak katıldığını kendisinden dinlemiştım. Balkan Harbi'ndeki o büyük ricatta tifüs ve dizanteriye yakalanan hasta ve ölü erleri sırtlayarak camilere taşıdığını ve hastalara baktığını ölenleri de gömdüğünü anlatmıştı. Kendisinin nasıl olup da hastalanmadığını Tanrının bir lütufu olarak kabul ederdi.”¹⁸

30 Ekim 1918 tarihinde imzalanan Mondros mütarekesinin ardından İstanbul'un işgal edilmesi, Türk milletini direnişe davet eden yazarlarımızın sıkıntılı günler yaşamasına sebep olmuştur. Sürgünler ve tutuklamalar hat safhaya ulaşır. Nitekim Ali Rıza Bey de bu durumdan rahatsız olduğu için, Ankara'ya gitmek istemektedir. Fakat onun Ankara'ya gitmesi ancak 1922'de mümkün olmuştur.

Ali Rıza Seyfi'ye ikbâl kapıları **Mustafa Kemal**'in cumhurbaşkanı seçilmesinden sonra da açılmış değildir. Bunda en önemli etken, dönemin mühim hadiselerinden biri olan **Terakkiperver Cumhuriyet Partisi**'nin kurulmasıdır. Partiyi kuranlar arasında, **Kâzım Karabekir**, **Rauf Orbay**, **Ali Fuat Cebesoy** gibi Millî Mücadelenin önde gelen isimleri yer almaktadır. Dikkat edilirse, partinin birçok kurucusu arasında Ali Rıza Bey'in dostlarından **Rauf Orbay** da bulunmaktadır.

Ali Rıza Bey, **Mustafa Kemal**'in dostluğunu kazanmak için, **Gazi ve İnkılâp** (1933), **Kurtuluş ve Kurtuluş Savaşı** (1934) gibi kitaplarının yanı sıra onlarca makale yazmıştır. Ayrıca hiçbir muhalif hareketin içinde de yer almamıştır. Fakat, yine de istediği güveni sağlayamadığı anlaşılmaktadır. Onun devlet kapısındaki ikbâli, Mustafa Kemal'in vefatından sonra olmuştur. Bunda Ali Rıza Bey'in dostu **Rauf Orbay**'ın etkisi büyüktür. Bu dostluğun, **İttihat ve Terakki** tarafından da şüphyle

nr. 299, 30 Mt. 1910, s. 6.

¹⁸ Betül ERNA: 27. 05. 1998 Tarihli Mektup.

karşılandığını daha önce belirtmiştik. Aynı dostluk, bu sefer Ali Rıza Bey'in lehinde tezahür eder. **Rauf Bey**, İngiltere'ye büyükelçi sıfatıyla giderken, Ali Rıza Bey'i de yanında Ziraat Ataşesi olarak götürür (1941).

1940 yılı dünya tarihi açısından önemli bir dönüm noktasıdır. II. Dünya Savaşı dünya üzerindeki dengelerin yanı sıra Türkiye'de de birçok denginin değişmesine sebep olmuştur. "*Bir kere, II. Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan ve bugüne kadar devam eden milletlerarası politika-nın yapısı çok değişmiştir. Savaştan sonra dünya politikasına iki yeni kuvvet, Süper Devlet adı verilen, Birleşik Amerika ile Sovyet Rusya hakim olmuştur.*"¹⁹ Dünyadaki bu iki kutupluluğa paralel olarak, Türkiye'de de **Cumhuriyet Halk Partisi**'nin karşısında **Demokrat Parti** kurulmuştur (7 Ocak 1946). Dünya dengelerinin değiştiği bu dönemde artık Amerika, kendini kabul ettirmektedir. Tek partili Türkiye, çok partili bir döneme girecektir. Gerek II. Dünya Harbi'nin Türkiye üzerindeki etkileri gerekse yıllarca tek parti ile idare edilen muhalif birikimler, bu çok partili dönemde, **Demokrat Parti**'yi iktidara taşıyacaktır.

Bu yeni dönemde Ali Rıza Bey'in Amerika'ya yakın bir çizgide hareket ettiğini görüyoruz. II. Dünya Harbi'nden sonra, ekonomileri zarar görmüş ülkelere, maddi yardımda bulunmak maksadıyla Amerika, **Marşal Plânı** çerçevesinde Türkiye ile ilişkilerini arttırmıştır. Ziraattan madencilğe uzanan bu yardımlar, yeni meslek ve çalışma alanlarını da beraberinde getirmiştir.²⁰ Ali Rıza Bey Türkiye'ye yapılan **Marşal Plân-ları** çerçevesinde Ankara'daki bir radar istasyonunda çalışmıştır. Yazarın İngilizce sahasındaki başarıları, onu bu alanda aranılır kılmaktadır. Yine aynı yıllarda **Amerikan Post** gazetesinde onun yazılarını tespit etmekteyiz. Fakat, Ali Rıza Bey'in kaybettiği sağlığından dolayı buradaki çalışmaları kısa sürmüştür. Nitekim bu yoğun hayat serüveni içerisinde yor-gun düşen yazarın bedeni, 14 Nisan 1958'de, ebedî istirahatgâhı olan İstanbul Erenköy Sahra-yı Cedit kabristanına defnedilir.

Yazı Faaliyeti:

Ali Rıza Bey'in yazı hayatı, yaklaşık altmış yıl sürmüştür. Onun yazı hayatına ilk atıldığı tarihi 22 Mayıs 1313 olarak tespit ediyoruz. Yazarın bu tarihte yayımlanan yazısı, "*Kutb-ı Şimâli Keşfiyatı*" (nr. 30, s. 358-360) başlığı altında, **Resimli Gazete** mecmuasında yer almıştır. Buna göre, daha on yedi yaşında iken ilk kalem tecrübesini yapmıştır. Ayrıca mecmuada, yazarın 12 şiir tercümesinin de yayımlanması, onun daha yazı hayatının başlangıç devresinde, bu alanda büyük bir cesarete sahip olduğunun işaretidir. Onun kendine olan bu güvenin ürünlerini, yine bu

¹⁹ Fahir ARMAOĞLU: a. g. e., s. 141.

²⁰ Güney Matbaacılık ve Gazetecilik T. A. O. : **Marşal Plânı ve Siz**, Ank., 1951, 32 s.

yıllarda **Musavver Fen ve Edep** mecmuasında daha yoğun bir şekilde görmekteyiz.

Musavver Fen ve Edep mecmuası, **Esseyit Mehmet Tahir Bey**'in idaresinde, haftalık olarak çıkmaktadır. Dört sayfalık derginin, hemen hemen her sayısında yazarın yazdıkları geniş bir yer tutmaktadır. O kadar ki, yazdıklarının çokluğu dikkate alınırca, birinci derecede yazar kadrosu arasında sayılması lâzım gelir. Onun ilk romanı **Hayat-ı Alûde** ve biyografi çalışması **Turgut Reis**, burada tefrika edilir. Diğer yandan, mecmuanın birçok nüshasında İngilizce şiir tercümeleleri de yer almıştır.

Yazarımızın, yazı hayatının bu ilk döneminde, bu derece verimli çalışmalar sunmasının, biraz da **Esseyid Mehmed Tahir Efendi** ile olan ilişkisinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. **Tahir Efendi**, gerek matbaasının, gerekse müdürlüğünü yaptığı dergilerinin kapısını, bu genç yeteneğe sonuna kadar açtığını görüyoruz. Nitekim, bu dönemde **Musavver Fen ve Edeb**'in yanı sıra **Malûmat** mecmuasında da yazarın yazılarına sıkça rastlanmaktadır.

Yazarın **Malûmat**'taki yazıları konu itibariyle oldukça çeşitlilik arz eder. Fakat, onun buradaki asıl ilgi sahası tarihtir. Nitekim, ileride kitap haline getirdiği **Kemal Reis ve Baba Oruç** (1909) unvanlı eserinin giriş kısmı **Malûmat**'ta yayımlanmıştır.²¹ Onun bu alanda kendine olan güveni o derece ileridir ki, **Süleyman Nutku Bey**'in **Muharebat-ı Bahriye-i Osmaniye**²² adı altında çıkan kitabını, “Kurun-ı Maziye Ait Tetkikat-ı Tarihiye” (nr. 150, 3. Eylül 1314, s. 614-615) başlıklı yazısında tenkit etmiştir.

Yazarın yaklaşık iki yıl süren **Malûmat**'taki yazı hayatı, 1 Temmuz 1315'ten sonra son bulmuştur. Bunda en önemli etkinin yazarla **Tahir Bey** arasındaki tatsız ilişkiden kaynaklandığını düşünmekteyiz. Ali Rıza Bey, **Turgut Reis** adlı kitabının 2. baskısında yer alan “*Kitabın Sergüzeştine Ait*” başlıklı yazısında bu hadiseyi okuyucularına şu cümlelerle nakletmektedir:

“Bir gün gemiden Kale-i Sultaniye'ye çıkmıştım. Bildiklerden biri elime bir küçük cilt tutuşturdu... Baktım: “*Turgut Reis – Ali Rıza Seyfi – Malûmat Kütüphanesi – Esseyit Mehmet Tahir*” İşi anladım. Diyecek bir şey kalmadı, ancak yapacak bir iş kalmıştı, ki: onu da yaptım: Paramla kitapçıdan bir kitap da ben alarak masamın üzerine bıraktım... Birkaç

²¹ Ali Rıza SEYFİOĞLU: “*Kemal Reis*”, **Malûmat** mc., nr. 164, 10 KE. 1314, s. 164, 168; nr. 165, 18 KE. 1314, s. 915-916; nr. 167, 31 KE. 1314, s. 955-956; nr. 171, 3 Şt. 1315, s. 1022-1023; nr. 172, 11 Şt. 1315, s. 1041-1042.

²² Süleyman Nutki: **Musavver Muharebat-ı Bahriye-i Osmaniye**, Bahriye Mat., İst., 1307, 14 s.

refik benim devam eden halet-i mütevekkilâne ve rıza-yı kemterânemden asabileşerek “canım bu gasıp mahlûkdan niçin hakkını istemezsin?” diyorlardı. Ben ise onlara şu zamanda hakkı gasp olunup istemeyenlerin birincisi her halde ben olmadığımı anlatmağa çalışır idim. Çok sıkılınca diyordum ki, canım, ben onu Nezaret-i Bahriye’ye verdim, Nezaret devam etsin, hakk-ı temlik benden Nezaret’e muntakidir. Böylece Elhamdülillah **Esseyyit Tahir Bey**’in yüzünü görmek felâketine düçar olmaksızın zamanlar geçti...”

“*Esseyyit Tahir Bey’in yüzünü görmek felâketinden*” kurtulduğunu söyleyen yazar, aslında yazı hayatı açısından büyük bir kırılma da beraberinde yaşamıştır. Çünkü, bu hadiseden sonra onun uzun bir süre yazı hayatından çekilmiş olduğunu anlaşılmaktadır. Bu hadisenin yazarı bu derece etkilemesinin sebebi, yazarlık hayatı içerisinde **Tahir Bey**’in önemli rol oynamasıdır. Bu hadiseden önce bir çok kitabını Tahir Bey Matbaası’nda bastırması da bunu göstermektedir. Yazarın **Muharebat-ı Bahriye-i Osmaniye – Zeyl** (1900), **Turgut Reis** (1901), **Hayat-ı Alûde** (1901) adlı kitapları bu matbaada basılmıştır. Fakat bu kırgınlığın belli bir süre sonra düzeldiği anlaşılmaktadır. Yazarın **Çanakkale Boğazı ve Civarı** (1328 – 1912) adlı kitabı yine aynı matbaada basılmıştır.

Bu olaydan uzun bir süre sonra, ancak 1908 Meşrutiyetinin ilanı ile yazarın tekrar basın hayatına döndüğünü görüyoruz. Meşrutiyetin kısa soluklu hürriyet havası içerisinde muhtelif meslek ve sanat cemiyetleri kurulmaya başlamıştır. İşte bu dönemde, denizcilik ticaretiyle alâkalı bazı kişiler, **Osmanlı Kaptan ve Makinistler Cemiyeti**’nin kuruluş çalışmalarını sürdürmektedirler. Bir yandan, cemiyet fikrine henüz alışmamış bazı gemi sahiplerinin ve armatörlerinin çeşitli engellemelerine karşı direnen bu insanlar, diğer yandan da bir dergi etrafında buluşmak arzusunda dırlar. İşte Ali Rıza Bey’in uzun bir aradan sonra kalem tecrübelerine rastladığımız bu dergi, aynı zamanda yukarıda bahsettiğimiz ad altında kurulan cemiyetin yayın organı olan **Umman** mecmuasıdır.

Baş muharrirliğini **Rıza Şakir**’in yaptığı derginin imtiyaz sahibi **Süleyman Nutki Bey**’dir. Dergi, 25 Kânun-ı Evvel 1908 tarihinden itibaren haftada üç gün, salı, çarşamba ve cuma günleri çıkmaktadır. İlk bakışta uzun soluklu bir meslek mecmuasının yayın hayatına atılışı gibi gözükken bu durum, ne yazık ki, 9. sayı çıktıktan sonra sona erecektir.

Mecmuanın ilk iki sayısında, Ali Rıza Bey’in yazılarına rastlamaktayız. Bunlara kısaca temas edecek olursak, “Sahillerimiz” (nr. 2, 30 Kânun-ı Evvel 1324, s. 2-3) başlıklı yazısında denizcilik konusunu ele alan yazar, “Geçmiş Zamanlardan” (nr. 1, 12 Kânun-ı Evvel 1324, s. 3) başlıklı denemesiyle ve yine aynı sayıda “Kanlı Bayrak” adlı şiiriyle derginin edebî yönüne katkıda bulunmuştur.

Umman mecmuasının kapanmasından sonra, 19 Kânun-ı Sâni 1327 (2 Şubat 1912) tarihinde yine **Süleyman Nutki**'nin idaresinde bir meslek mecmuası daha çıkmıştır. Bu sefer **Deniz** adını alan derginin klişe ibaresinde yer alan “*Osmanlı Kaptan ve Makinistler ve Müntesibin-i Bahriye Cemiyeti'nin Naşir-i Efkârı; Siyasî, İlmî, Edebî Haftalık Gazetedir.*” ifadelerinden, tıpkı **Umman** gibi **Osmanlı Kaptan ve Makinistler Cemiyeti**'nin yayın organı olduğu anlaşılmaktadır. Dergi, 34 sayı çıkmıştır. Bu süre içerisinde Ali Rıza Bey'in bu mecmuadaki yazısı, derginin ancak son nüshasında görülür. Dergi bu nüshadan sonra yayın hayatına uzun bir süre ara vermiştir.

25 Temmuz 1913'te kapanan **Deniz** mecmuası, bu sefer **Süleyman Nutku**'nun oğlu **Emrullah Nutku** idaresinde 1 Temmuz 1935 tarihinde yayın hayatımızda tekrar görülür. Çeşitli aralıklarla 1 Aralık 1947'ye kadar 137. sayıya ulaşarak, uzun soluklu mecmualarımız arasında yerini almıştır. Dergi, tıpkı **Umman** ve bir önceki **Deniz** mecmualarında da olduğu gibi başlık klişesinde “*Türk Ticaret Kaptan ve Makinistler Cemiyeti'nin Meslek Mecmuası*” ibaresi ile yayımlanmıştır.

Ali Rıza Bey'in **Deniz** mecmuasındaki yazılarına, ilk sayıdan, kapanıncaya kadar çeşitli aralıklarla rastlanmaktadır. Bu aralığın en uzun olduğu dönem 1940 ile 1943 yılları arasındadır. Bunda yazarın **Rauf Orbay**'la birlikte Ziraat Ataşesi göreviyle İngiltere'ye gitmesi rol oynamıştır. Yazar Türkiye'ye döndükten sonra yazılarına tekrar devam etmiştir.

II. Meşrutiyet yıllarının denizcilikle alâkalı en önemli dergisi, **Donanma**'dır. Oldukça uzun soluklu mecmualarımız arasında yer alan **Donanma** mecmuası, aynı zamanda Millî Mücadeleye verdiği destekle de tanınmaktadır.

Ali Rıza Bey'in **Donanma** mecmuasındaki yazı hayatı, bu mecmuanın basın hayatımızda görülmesinden kısa bir müddet sonra başlamıştır. Mecmuanın 4. sayısından itibaren “*Muazzez Vatana*” (nr. 1, Haziran 1326, s. 10) adlı şiiriyle dergiye katılan yazar, 36. sayıya kadar aralık vermeden yazılarını neşretmiştir.

Yazarın **Donanma** mecmuasındaki yazıları, mecmuanın yayın politikasıyla uyum içerisindedir. Bu dergideki oldukça çeşitlilik arz eden yazılarının ortak konusu, Osmanlı donanmasının güçlendirilmesi üzerinedir. O, bu konuda kamuoyunu bilinçlendirmek için büyük gayret göstermiştir.

Ali Rıza Bey'in **Donanma** mecmuasında bazı siyasî meselelere de temas ettiğini görüyoruz. Bu temaslarından en önemlisi, **II. Abdülhamit**'le ilgili tenkitleridir. Meşrutiyet rejiminin II. Abdülhamit'e yönelik tenkitlerde müsamahakâr davranması, ona fırsat vermiştir. Nitekim, “Ta-

rih-i Milliyemizde Müebbet Sayfalar” (nr. 8, TE. 1326, s. 682.) başlıklı yazısındaki şu cümleleri, yazarın bu dönemle alâkalı hesaplaşmasında en ağır ifadelerden biridir:

“Aç idik, baştan başa sefil idik!. Otuz senedir milletin yedd-i teşebbüsâtı demir kırbaçlarla kırılmış kise-i serveti kanlı, haydut, hırsız ellerle soyulmuş idi.”

Ali Rıza Bey’in yazı hayatının bir özelliği de, hangi mecmuada yazıyorsa o mecmuanın yayın politikasına uygun yazılar yazmasıdır. **Türk Yurdu** ve **Ülkü**’de folklor ve Türkçülük; **Sırat-ı Müstakim** ve **Sebîlü’r-reşât**’ta din; **İctihat** ve **Şehbal**’de garpçı sanat ve yaklaşımlar; **Öğretmenler Gazetesi** ve **Öğretmenler Bilgisi** de eğitim ve öğretmenlik gibi. İşte bu özelliğinden dolayıdır ki, her biri bir fikrin temsilcisi olan, **Tasvîr-i Efkâr**, **Ümmet**, **Şehbâl**, **Sebîlü’r-reşât**, **İctihat** gibi mecmua ve gazetelerde yazıları yayımlanmıştır. Şimdi de yazarın bu dergilerdeki durumunu değerlendirelim.

Yazarın genelde “İslamcı” muhitin kalem birlikteliği yaptığı **Sırat-ı Müstakim** ve **Sebîlü’r-reşât**’ta bir hayli yazısı vardır. Mecmuanın 16 Şubat 1327 (1911) ile 18 Teşrin-i Evvel 1328 tarihine kadarki sayılarında çeşitli aralıklarla 24 tane yazısı görülür. Bu tarihten yaklaşık on yıl sonra Ali Rıza Bey’in yine **Sebîlü’r-reşât**’ta bir yazısına rastlamaktayız. Bu son yazısı “İttihâd-ı İslam” başlığı altında, 2 Şubat. 1339 ilâ 24 Mart ve 12 Nisan 1339 tarihlerinde yayımlanmıştır.

Yazarın **Sebîlü’r-reşât**’tadaki yazılarının konusu genellikle İslam ülkelerindeki sömürgecilik ve misyonerlik faaliyetleri üzerinedir. “Bir İbret-i Mühîbe”de (nr. 182-188, 16 Şubat 1327 - 28 Mart 1328) Amerikalı Protestan rahiplerinin Suriye ve Arabistan memleketlerinde yaptıkları misyonerlik çalışmaları, “İtalya’nın Afrika-yı Şarkî Müstemlekesi”nde (nr. 216, 11 TE. 1328, s. 148-149) İtalyanların Somali ve benzeri İslam ülkelerinde yaptıkları sömürge faaliyetleri konu edilmiştir. Yazarın bu mecmuada en çok dikkati çeken yazısı “Kılıç Dini” (nr. 129 -217, 5 Nisan 1328 - 18 TE. 1328) başlığı altında yaptığı tercümedir. O bu çalışmasında, batıların İslam dünyasına karşı yanlış kanaatlerini çürütme çabası içerisindedir.

Ali Rıza Seyfi’nin İslâmıcı muhitte ilişkilendirebileceğimiz yazıları bunlarla sınırlı değildir. Onun, İslamcı görüşlere yakınlığı ile bilinen **Yeni Tasvîr-i Efkâr** gazetesinde yazdığını görüyoruz. Ebüzziya Tefik’in idaresinde çıkan gazetenin 01 Teşrin-i Sâni 1909 ile 15 Kânun-ı Sâni 1915 tarihi arasındaki çeşitli nüshalarında yazmıştır. Burada denizcilikten edebiyata, hemen her sahada makaleler yazan yazarımız, arada sırada İslamî mevzulara da temas etmiştir.

Ali Rıza Bey'in 1910'da yazılarını gördüğümüz bir diğer mecmua da **Ümmet**'tir. Mecmua, 13 Mayıs 1326 – 10 Temmuz 1326 tarihleri arasında, haftalık olarak, ancak dokuz sayı çıkabilmiştir. Kavram olarak ümmet ifadesi, **İslamcılık** ideolojisini çağrıştırıyorsa da mecmuanın yayın politikası incelendiğinde bunun böyle olmadığı anlaşılmaktadır. Derginin başlıca konuları arasında; “*vatan, millet, bayrak sevgisi; başlıca edebiyat mevzuları ve dil meseleleri; Osmanlı kadınlığı, batılı düşünürlerin fikirleri*”²³ yer almaktadır. Dönemin tanınmış yazarlarının toplandığı mecmuada, **Hüseyin Suat, Filibeli Mehmet Nizamî, Baha Tevfik, Sami Paşazade Sezaî, Mehmet Sadi, Dr. Kilisli Rıfat,ERCÜMENT EKREM** gibi isimlere rastlarken Ümmetin asıl müdavimleri arasında Ali Rıza Bey'in olduğu anlaşılmaktadır.

Ali Rıza Bey'in **Ümmet**'teki yazıları (dokuzuncu sayının dışında) düzenli olarak yayımlanmıştır. Yazar, burada şiirden hikâyeye, tarihten denizciliğe birçok alanda yazılar yazmıştır. Onun bu yazılarındaki ortak tema, vatan, millet ve bayrak sevgisi olurken asıl ele aldığı mesele, Osmanlının yönetim anlayışıdır.

Ali Rıza Bey, dönemin batıcılık fikir hareketlerinin önde gelen dergisi **İçtihat**'ta da yazmıştır. Mecmuanın sahibi ve baş muharriri **Abdullah Cevdet**'tir. Bu isim, dergi etrafında temsil edilen **Garpçılık** cereyanı ile birlikte anılır. Ayrıca **İçtihat**, oldukça uzun yayın hayatıyla da mecmuacılığımız açısından önemli bir yere sahiptir. 01 Eylül 1904 ilâ Aralık 1932 yılları arasında 358 sayıya ulaşmıştır. Fakat, yazarımızın burada yazdıkları mecmuanın bu uzun süren yazı hayatı içerisinde oldukça az yer tutar.

Ali Rıza Bey'in **İçtihat**'taki yazıları, mecmuanın yayın politikasıyla uyumlu olmuştur. Yazarın “İngiliz Edebiyatı'ndan” yaptığı tercümeleler, batı edebiyatının tanıtımına yöneliktir. Fakat bu tanıtım, 7 Ağustos 1913'ten sonra yazarımızın dergiden ayrılmasıyla sona ermiştir. Mecmua, bu ayrılışla ilgili herhangi bir bilgi vermemiştir.

Aslında Ali Rıza Bey'in İngiliz edebiyatından ve kültüründen yaptığı tercüme faaliyetlerinin batının tanıtımı açısından kıymetli çalışmalar olduğu şüphesizdir. Onun bu faaliyeti, hemen hemen yazdığı bütün dergilerde sürmüştür. Dolayısıyla onun yazdıkları, bir fikrin paralelinde çalışmalar olmayıp, sadece kendisine bir alan olarak seçtiği İngiliz kültüründen yapılmış derlemelerdir. Bu ilginin, yönünü batıya çevirmiş dergilerimizce değerlendirilmesi tabiidir. Nitekim, Yazarın **İçtihat**'ta görül-

²³ Sebahattin YENİLMEZ: **Ümmet Mecmuası**, Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı Basılmamış Lisans Tezi (Tez Danışmanı: Prof. Dr. Nâzım Hikmet Polat), Sivas – 1999, s.8.

mesinden birkaç yıl önce, yine batıcılık anlayışını benimsemiş olan **Şehbâl** mecmuasında da yazması bundandır. Yazarın burada edebiyat, sanat ve benzeri konuların yanı sıra sporla da ilgili olduğunu tespit ediyoruz. Özellikle **Selim Sırrı Tarcan**'la aralarında başlayan Alman Cimnastiği ile ilgili tartışmaları, dikkat çekicidir.²⁴

Ali Rıza Bey'in, batılı anlayışa uygun çalışmalarını sürdürdüğü bir diğer mecmua da **Gün Doğuşu**'dur. Yazar, tıpkı **Şehbâl**'de olduğu gibi burada da spor konularına yer verir. "Terbiye-i Bedeniye Nedir?" (nr. 2, 10 Nisan 1335, s. 14- 16), "Terbiye-i Harekiyye" (nr. 6, 8 Mayıs 1335, s. 134- 136) gibi.

Gün Doğuşu mecmuası, 1 Nisan 1335 tarihinde başlayan yayın hayatını, 22 Mayıs 1335 tarihinde tamamlayarak, bu kısa süre içerisinde sekiz sayı çıkabilmiştir. Yazarımızın **Gün Doğuşu** mecmuasındaki asıl önemli çalışması tiyatro alanında olmuştur. "Bir Gecenin Hataları" başlığı altında tefrika edilen bu tiyatro çalışması, aynı zamanda ustaca yapılmış bir uyarlamadır. Derginin kapanmasından dolayı, ne yazık ki, bu çalışma tamamlanmamıştır.²⁵ Yazar, yarım bıraktığı bu çalışmasını ancak 1946 yılına geldiğinde bu sefer bir tercüme çalışması olarak yayımlamıştır. **Oliver Goldsmith**'ten **Yanlışlıklar Gecesi** (1946) başlığı altında yayımlanan eser, Millî Eğitim Yayınları arasında çıkmıştır.

Yazarın bu yıllarda Türkçülük görüşleriyle tanınan **Yeni Mecmua**'da da yazısına rastlamaktayız. Mecmua, "Türk Ocağı'nın yayın organı olması sebebiyle dönemin olaylarına ve meselelerine bu perspektiften yaklaşmıştır. Millî mücadeleye destek vermesi de bağımsız Türk devleti içindir. Dolayısıyla bu uğurda yapılan faaliyetlere sempati ile bakmış, Misâk-ı Millî sınırlarının dışındaki Türklerle de irtibatlar kurmağa özen göstermiştir."²⁶ 12 Temmuz 1333 (1917) ilâ 20 Kânun-ı Evvel 1923 arasında toplam doksan sayıya ulaşan dergi, bu uzun süre içerisinde yayın hayatını haftalık olarak sürdürmeye çalışmış fakat, 30 Ekim 1918'de Mondros Mütarekesi ile İstanbul işgal edilince, "Yeni Mecmua da Millî Mücadeleye destek veren yayınlar arasında olduğu için yayımına ara vermek mecburiyetinde kalmıştır."²⁷ Dergi, ancak 1923 yılına geldiğimizde **Falih Rıfka Atay**'ın idaresinde yeniden çıkmaya başlar. İşte, Ali

²⁴ Ali Rıza SEYFİOĞLU: "Selim Sırrı Bey'e", **Şehbal** mc., nr. 33, 15 KS. 1326, s. 177.

²⁵ Ali Rıza SEYFİOĞLU: "Bir Gecenin Hataları", **Gün Doğuşu** mc., nr. 3, 17 Ns. 1335, s. 67- 72; nr. 4, 24 Ns. 1335, s. 94- 96; nr. 5, 1 My. 1335, s. 118- 120; nr. 6, 8 My. 1335, 142-144; nr. 7, 15 My. 1335, s. 164- 168; nr. 8, 22 My. 1335, s. 188- 191.

²⁶ Sebhattin KÜÇÜK: "Yeni Mecmua – 46-90 Sayılar Üzerinde Bir Araştırma – İnceleme ve Seçilmiş Metinler", Cumhuriyet Üniv. Sosyal Bil. Ens. TDE Anabilim Dalı Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı basılmamış Yüksek Lisans Tezi, (Tez Danışmanı: Prof. Dr. Nâzım Hikmet Polat) Sivas, 1992, s. 11.

²⁷ Sebhattin KÜÇÜK: a. g. e., s. 12.

Rıza Bey'in bu mecmuadaki yazısına, bu inkıtadan kısa bir müddet önce rastlamaktayız.

“Yüz Sene Evvel İzmir'den Manisa'ya Kadar Bir Seyahat” başlığını taşıyan yazı, mecmuanın 64. ve 66. sayılarında yer almıştır. Yazının yayımlandığı sayılarda derginin sorumlu müdürlüğünü **Mehmet Talat Müşkara** yapmaktadır. Fakat, 66. sayıdan sonra mecmua, 1 Kasım 1923'e kadar kesintiye uğramıştır. Dolayısıyla 10 ve 26 TE. 1918'de mecmuada yer alan Ali Rıza Bey'in bu yazısı yarım kalmıştır. Dergi, yeni yayın dönemine girdiğinde ise, Ali Rıza Bey'in yazılarına tesadüf etmemekteyiz.

Onun yine bu tarz seyahat notlarıyla ilgili tercüme çalışmalarını, Türk Ocağı'nın diğer bir yayın organı olan **Türk Yurdu** mecmuasında da yürüttüğünü görmekteyiz. Bu sefer Orta Asya üzerine yapılan seyahat notlarına el atan yazar, diğer yandan, Türk folkloru üzerine yapılan çalışmaları da dikkatlere sunmuştur. O, bu çalışmalarıyla aynı zamanda, fikirlerinin mahfili sayabileceğimiz derginin Türkçü politikalarına uygun bir çaba içerisinde.

Bilindiği gibi, **Türk Yurdu** mecmuası, izlediği “*Türkçülük aksiyonunu dilden edebiyata, sosyal ve ekonomik hayata*”²⁸ en derin çizgileriyle işleyen bir dergimizdir. Basın hayatımızda yürüttüğü yayım politikası ve fikrî faaliyetleri ile önemli yer tutan **Türk Yurdu** mecmuası, 1911 yılında başlayan yayım hayatını çeşitli kesintilerle 1931 yılına kadar sürdürmüştür. Ali Rıza Bey'in mecmuadaki yazılarına ise, 1925'te rastlamaktayız.

Ali Rıza Bey'in **Türk Yurdu** mecmuasındaki ilk yazısı, “Yılan Taşları, Panzehir Taşı” (nr. 9, Haziran 1341, s. 216- 224; nr. 10, Tm. 1341, s. 348- 358) başlığını taşımaktadır. Onun bu çalışması, aynı zamanda **Türk Yurdu** dergisinin “*folklor sahasında ilk örneği*” sayılmaktadır.²⁹ Yazar, **V. R. Hallidey**'den tercümesini yaptığı bu yazısıyla, toplumların kültürel ortak noktalarına dikkatleri çekmek istemiştir. Anadolu'da yaygın olarak kullanılan “yeşim”, “yada”, “yılan” taşlarının benzerlerinin, Turan ülkesinden başka Hindistan ve batıda da görüldüğüne dair tespitleriyle, kültürlerin ortak noktalarına temas etmek istemiştir.

Yazarın folklor çalışmalarını sürdürdüğü diğer bir mecmua **Ülkü Halkevleri**'dir. 1930'dan sonra, Cumhuriyet devrimlerini halka daha iyi anlatmak, onları daha iyi korumak ihtiyacı ortaya çıktı. **Atatürk** bütün cumhuriyetçi kuvvetlerin bir araya toplanmasını istiyordu. Bu amaçla “o

²⁸ Hüseyin TUNCER: **Türk Yurdu Üzerine Bir İnceleme**, Kül. Bak. Yay., Ank., 1990. s. 1.

²⁹ Hüseyin TUNCER: a. g. e., s. 493.

zamana kadar önemli siyasal ve kültürel hizmetler yapmış ve artık tarihî görevlerini tamamlamış olan Türk Ocakları kaldırılarak (Nisan 1931) Halkevleri kuruldu. (Şubat 1932)³⁰ Nitekim, Halkevlerinin yayın organı olan **Ülkü** de bu tarihten sonra çıkmaya başlamıştır. Daha önceden **Türk Yurdu** mecmuasında yazan Ali Rıza Bey, bu gelişmelerden sonra **Ülkü Halkevleri** mecmuasında yazmaya başlamıştır.

Ülkü Halkevleri dergisi de **Türk Yurdu** mecmuası gibi, Türk kültürünü ve folklorunu araştırmalarıyla ön plâna alan, Cumhuriyet İnkı-lâplarını yaygınlaştırmaya çalışan mecmualarımızdandır. Sahipliğini **Nusret Kemal**'in yaptığı mecmua, **Necip Ali**'nin idaresinde 1933'te aylık olarak Ankara'da çıkmaya başlamıştır. Nitekim Ali Rıza Bey'in bu mecmuadaki yazıları da hemen ikinci sayıdan itibaren Temmuz 1934 yılına kadar çeşitli fasıllarla görülmektedir. İlk yazısı "*Türklerin Medeniyete Hizmeti*" (nr. 2, Mart 1933, s. 119-125) başlığını taşımakta olup, bu yazısını "*Tarihte Türkler ve Spor*" (nr. 6, Temmuz 1933, s. 476-480) yazısı takip etmiştir. Her iki yazıda da ortaya konulan görüş, Türklerin tarih içerisinde büyük uygarlıkların gelişimine yaptığı katkılardır. Bu konu, 1930'dan sonra **Mustafa Kemal Atatürk**'ün şahsî gayretleri sonucu birçok Türk aydınının üzerinde durduğu meseledir. Dolayısıyla Ali Rıza Bey, devrinin kültür politikalarını yakından takip ederek, bu tür meselelere sıkça el atmıştır.

Devrin Türkçülük anlayışının bir özelliği de, kültüre ve medeniyete ait her unsurun özünde, bir Türk izi arama gayretidir. Dilde, sanatta ve ilmin her şubesinde yürütülen bu çabaya, Ali Rıza Bey de yoğun bir şekilde katılmıştır. Onun **Cumhuriyet** gazetesindeki "Öz Türkçe İle Cermen Dilleri Arasında Birlikler" (3 Şubat 1935, s. 6; 14 Şubat 1935, s. 6) başlıklı yazısı bu çabanın ürünüdür. Yazı, Atatürk'ün "**Güneş Dil Teorisi**"yle alâkalı olarak ilim dünyasına bir istikamet çizmesi neticesinde yazılmıştır. Yine yazarın İskitler'in Türklüğü ile ilgili **Henri Cari**'den tercüme ettiği **İskitler ve İskitler Hakkında Herodot'un Verdiği Bilgiler** (1934) adlı kitabı da bu istikamet paralelindedir.

Yazarın yazı hayatında göze çarpan bir husus da 1935'den itibaren eğitimci kişiliğinin ön plâna çıkmasıdır. Onun bu konuda en çok dikkatleri çeken çalışması, **Cumhuriyet** gazetesinde "100 Sene Evvel Kasımpaşa Bahriye Zabit Mektebinde Hayat" (5 Nisan 1939, s. 5) ve bu yazının devamı "İmparatorluk Devrinde Yaşanan Sanayileşme Komedi" (31 Temmuz 1939, s. 5) başlıkları altında yayımlanmıştır. **Adnan Adıvar**, yazarın bu yazılarını bilim tarihi açısından oldukça kıymetli bulur.³¹

³⁰ Yahya AKYÜZ: **Türk Eğitim Tarihi – Başlangıçtan 1999'a**, Alfa Yay., 7. Baskı, İst., 1999, s. 351.

³¹ Abdülhak Adnan ADIVAR: **Osmanlı Türkleri'nde İlim**, (Genişletilmiş 4. Basımı

Aynı yazılar, **Osman Nuri Ergin**'in de dikkatini çekmiştir. **Ergin**, eğitim tarihi ile alâkalı eserinde, Zeytinburnu Sanayi Mektebinden bahsederken, yazarın bu yazısından alıntı yapmıştır.³² Eğitim tarihi alanında yapılan bir başka çalışma da, **Faik Reşat Unat**'ın eseridir. **Unat**, eğitim alanındaki yolsuzluklardan bahsederken yazarın söz konusu makalesinden alıntı yapmıştır.³³ Bu yazı, Kültür Bakanlığının hazırladığı **Tanzimat** adlı eserde de alıntı olarak kullanılmıştır.³⁴

Birçok kimsenin dikkatini çeken bu yazı, geçmişte yaşanan yolsuzluklar üzerinedir. **Mr. Charles Mac. Farlane**'in hatıralarından hareketle yazılan makalenin ana konusu, Ermeni asıllı **Ohannes** ve **Bogos Dadyan** isminde iki kardeşin, **Sultan Abdülmecit**'in başlattığı sanayileşme hamlesini nasıl komediye dönüştürdükleriyle ilgilidir.

Yazarın aynı yıllarda, kendisine ilgi sahası olarak eğitimi seçmiş dergilerde yazdığını görmekteyiz. 1936 yılında eğitim ve öğretim alanındaki dergilerimizin başında, **Öğretmenler Bilgisi** ve **Öğretmenler Gazetesi** gelmektedir. Fakat bu iki mecmuanın birbiriyle olan kavgası, Ali Rıza Bey'i rahatsız ettiği için, buralarda yoğun bir şekilde başladığı yazma faaliyetini kısa tutacaktır.

Ali Rıza Bey'in 1935 yılında **Tan** ve **Son Posta** gazetelerinde romanlarının tefrika edildiğini görüyoruz. 22 Nisan 1935 – 30 Haziran 1935 tarihleri arasında **Son Posta** gazetesinde **Deli Aslan**, 01 Eylül 1935 – 01 Ocak 1936 tarihleri arasında da **Tan** gazetesinde **Akdeniz Kaplanları** başlıklı romanı tefrika edilmiştir.

1930 ila 40 arası, yazarın basın dünyasında imzasının sıklıkla görüldüğü bir dönem olmuştur. 1941 yılında yazarın İngiltere'ye gitmesi, yayın dünyasından kopmasına sebep olur. İngiltere'den döndükten sonra daha ziyade kitabî çalışmalarına ağırlık veren Ali Rıza Bey'i, ancak 1946 yılına geldiğimizde basın dünyamızda görmeye başlarız.

Onu bu dönemde, **Yeni Sabah** gazetesinde yazarken tespit ediyoruz. 11 Aralık 1946 tarihinden itibaren çeşitli fasılalarla 29 Şubat 1948 yılına kadar **Yeni Sabah** gazetesinde çalışmalarını sürdürür. Burada tespit edebildiğimiz toplam 16 yazının büyük bir kısmı, geçmişte yazdıklarının tekrarı gibidir. Yazar, **Yeni Sabah**'ta kendisine ayrılan "Tarih ve

Hazırlayanlar: Prof. Dr. Aykut Kazancıgil – Prof. Dr. Sevim Tekeli) Remzi Kitabevi, İst., 1982, s. 222.

³² Osman Nuri ERGİN: **Türkiye Maarif Tarihi**, C. 1-2, Eser Mat., İst., 1977, s. 322-323.

³³ Faik Reşat UNAT: **Türkiye Eğitim Sisteminin Gelişmesine Tarihi Bir Bakış**, Millî Eğitim Basımevi, Ankara, 1964, s. 80-b.

³⁴ Komisyon: **Tanzimat**, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi, Araştırma – İnceleme Dizisi, Millî Eğitim Yayın Evi, İst., 1999, C. I, s. 436.

Denizcilik” sütununda Türk denizcilik tarihinin önemli olaylarını, kahramanlarını, gemilerini yeniden anlatma fırsatını bulmuştur.

Yazarın 1955 yılında sadece **Türk Angola – Amerikan Postası** dergisinde birkaç yazısına rastlıyoruz. **Hidayet Erkan**’ın kurup, **Kemal Erkan**’ın sahipliğini yaptığı mecmuanın baş yazarı **Kâzım Nami Duru**’dur. **Kâzım Nami**’nin Ali Rıza Bey’in aile dostları arasında yer almaktadır. Yazarın hayatının bu son dönemine girerken gözlerini yine Türkiye’nin ufkundan ayırmadığını görüyoruz. “Tarihin Sabahında Anadolu” (nr. 19, Ekim 1955, s. 4, 5; nr. 20, Kasım 1955, s. 4, 5; nr. 21, Aralık 1955, s. 7) başlıklı yazısı, diğer sayılarda da devam edecekken yarım kalmıştır. Muhtemelen, o yıllarda Ali Rıza Bey’in bozulan sağlık durumu bunda etkili olmuştur. Bu son yazısından sonra Ali Rıza Bey’in hayattayken yayımlanan bir başka yazısına rastlamamaktayız. Fakat, ölümünden sonra, bazı tarih dergilerimiz, yazarın denizcilik tarihi ile ilgili yazılarını yeniden yayımladıklarını görüyoruz. Yazı hayatı açısından önemli bulduğumuz bu durumdan kısaca bahsedelim.

Bunlardan ilki, **Feridun Kandemir**’in idaresi altında **Yakın Tarihimiz** adı ile çıkan mecmuada yayımlanmıştır. Mecmuanın 29 Kasım 1962 tarihli nüshasında yer alan yazı, “Son Yelkenli Talim Gemisi” başlığını taşımaktadır. Yazıda yazarın Heybeli Ada Deniz Mektebi’nde okurken talim için kullandıkları **Nüvid-i Fütûh** adlı geminin, 1908 inkılabının gürültüleri arasında odun olarak yakılması konu edilmiştir. Bu yazıda işlenen konunun yazarın hayatında çok önemli bir yerinin olduğunu önceden belirtmiştik. Son olarak 26 Aralık 1947’de **Yeni Sabah**’ta bahsettiği bu talim gemisi, onun romanlarında ve hikâyelerinde baş aktördür. Ayrıca yazarın bu gemiyle ilgili anısını, kızı **Betül Hanım**, **Tarih ve Edebiyat Mecmuası**’nın Ekim 1982 sayısında geniş bir şekilde vermiştir. Nitekim, **Tarih ve Edebiyat Mecmuası**’nın kızı **Betül Erna**’nın yazısından önce, yazımızla ilgilendiğini görmekteyiz.

Genel yayın müdürlüğünü **Şevket Rado**’nun yaptığı **Tarih ve Edebiyat Mecmuası**’nda yazarın ölümünden yaklaşık 23 yıl sonra, onun hayatta olup olmadığına dair bilgi vermeksizin yazılarını yayımladığını görüyoruz. Yazarın **Barbaros Hayrettin Paşa** ile ilgili değerlendirmeleri, mecmuanın Aralık 1980 ve Ocak 1981 tarihlerinde yayımlanmıştır. Nitekim, yazarın bu yazısı da, kendisi hayattayken sıkça üzerinde durduğu ve tekrarladığı bir konudur.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, bir yazarın ölümünden sonra yazdıklarının tekrarlanması, onun yazdıklarının kıymetine delâlet eder. Dolayısıyla Ali Rıza Bey, altmış yıla sığdırdığı yazı hayatını, çeşitli vesilelerle ölümünden sonra da sürdürmüştür. Nitekim onun 1962 yılında yayımlanan son kitabı, **Kızılay Emri Altında Plevne ve Erzurum**’da adlı eseri

de yaşarken yazdıklarının bir devamıdır. Ayrıca bu devamlılığı biz, 1994’de **Turgut Reis** ve 1997’de **Drakula İstanbul**’da kitaplarının tekrar basılmasıyla görmekteyiz.

Edebî Faaliyetler Karşısında Durumu ve Sanat Anlayışı:

Yazı hayatına ilk kez 1897’de **Resimli Gazete**’de atılan Ali Rıza Seyfi, henüz 17 yaşında olmasına karşın, edebî alanda birkaç şiir tercümesini ve kendisine ait şiirlerini yayımlamıştır. Yazarımızın ilk roman çalışması, yine bu yaşlarda olmuştur. Onun “**Hayat-ı Alûde**” adlı romanı 1899’da **Musavver Fen ve Edep** mecmuasında tefrika edilmiştir.

O, bu çalışmalarını söz konusu mecmualarda yürütürken, dönemin en etkili edebiyat topluluğu hükmünü sürdürmektedir. 1896’da **Tefik Fikret, Cenap Şahabettin, Halit Ziya, Mehmet Rauf** gibi kalemleri **Servet-i Fünûn mecmuası** etrafında **Edebiyat-ı Cedide** topluluğunu oluşturmuşlardır. Ali Rıza Seyfi Bey’in yazı hayatına atıldığı böylesine bir dönemde bu topluluğun kıyasına dahi yanaşmadığını görüyoruz. Nitekim 1901 sonrasında da durum değişmemiştir. Onun bu dönemde kaleme aldıklarına baktığımızda, edebiyatı sosyal amaçlı algılayan bir yazarla karşı karşıya olduğumuzu görmekteyiz. Dolayısıyla edebiyatı sanatın hizmetine sunan bir anlayışla Ali Rıza Seyfi Bey’in uyuşması mümkün gözükmemektedir. Nitekim, 1909-1913 arasında **Ahmet Haşim, Ali Canip, Yakup Kadri** gibi isimlerin bir araya gelerek **Fecr-i Âtî** topluluğunu oluştururken, Ali Rıza Seyfi Bey’i bu toplulukla da ilişkilendirecek bir bulguya rastlamadık. Gerçi **Ömer Seyfettin, Tercüman-ı Hakikat** gazetesinin 3 Kânun-ı Sâni 1335 (1919) tarihli nüshasında **Fecr-i Âtî** topluluğunun bütün itikatlarına varis olanların ismini sayarken, bunların arasında Ali Rıza Seyfi’nin de ismini zikretmektedir.³⁵ Biz çalışmalarımız esnasında, **Ömer Seyfettin**’in Ali Rıza Seyfi ile ilgili bu değerlendirmesini doğrulayacak başka bir bilgiye rastlamadık. Fakat, Seyfioğlu’nun bu dönemde benimsediği dil anlayışının Fecr-i Âticilerin anlayışıyla paralel olduğunu da belirtmemiz gerekiyor. Dolayısıyla bu paralellik, **Ömer Seyfettin**’in tenkitlerine takılmıştır. Yoksa, yazarımızı millî bir çizgide olmayan biri olarak değerlendirmemiz mümkün değildir. Nitekim bu dönemde Seyfioğlu’nun **Yeni Tasvîr-i Efkâr, Ümmet, Donanma, Sebîl’ür-reşat** gibi mecmualarda yazarken, millî konulara temas ettiğini görüyoruz. 1912 ila 1923 yılları arasında **Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp**, gibi şahısların **Millî Edebiyat** çerçevesi dahilinde bir araya geldiklerini görüyoruz. Bu birliktelik daha ziyade dil ve şiirde hece anlayışı olarak karşımıza çıkmaktadır. Dil konusunda yazarımızın tutumu, eski anlayışımızdır.

³⁵ Nazım Hikmet POLAT: **Külliyatına Girmemiş Yazılarıyla Ömer Seyfettin**, Arma yay., İst., 1998, s. 140.

Fakat konuların millî olmadığını söylememiz mümkün değildir. Onun bahsetmiş olduğumuz mecmua ve gazetelerde yazdıkları ulusal sorunlarımız üzerine olmuştur.

Bütün bunlardan sonra diyebiliriz ki, Ali Rıza Seyfioğlu, Servet-i Fünûn, Fecr-i Âtî adı altındaki toplulukların dışında kalmış, Tanzimatın ilk kuşağından **Namık Kemal**, **Ahmet Mithat** anlayışını benimsemiş ve bu dönemde tıpkı **Mehmet Akif**, **Rıza Tevfik**, **Hüseyin Rahmi** gibi geniş halk kitlelerine yönelik faydacı edebiyat anlayışını yürütmüştür. O bu anlayışını, Cumhuriyetten sonra da her hangi bir grubun içinde yer almayarak sürdürmüştür. Cumhuriyetten sonra yazarımızdaki en büyük değişme, dil konusunda olmuştur. Cumhuriyet döneminde, konuşma dilinin yazı dili olarak kullanılması anlayışı hakimdir. 1912'den sonra Milli edebiyat anlayışı çerçevesinde daha bir hız kazanan bu anlayış, Cumhuriyetten sonra devletin resmî politikası haline gelerek, daha da tekamül etmiştir. Dolayısıyla Seyfioğlu, cumhuriyet sonrasında bu anlayışın paralelinde hareket ettiğini görüyoruz.

Yazar, birinci derecede olmasa da, gerek yazdığı eserleriyle, gerekse makaleleriyle gözden uzak tutulacak bir isim de değildir. Üstelik Türk denizciliğinin işlenmemiş konularını edebiyata yansıtması ona ayrı bir konum kazandırmıştır.

Fakat, ölümünden kısa bir müddet sonra bu şöhreti unutulmuştur. Bunda, yazarın birinci sınıf edipler kadrosuna dahil edilmesini sağlayacak eserler ortaya koyamamasının rolünün olduğu muhakkaktır. Fakat, birkaç şiir veya kitap yazmış şahısların bile ansiklopedilere girerken, onun unutulması ilginçtir.

Diğer yandan yazarın yazdıkları arasında tarihe ait olanların fazlalığı, onun bir edipten ziyade tarihçi hüviyetine yakın kılmıştır. Çoğu yazdıklarının gazete ve mecmuaların tarih sütunlarında yer alması da bunu göstermektedir. Onun bu sahada başlıca ilgi alanı, Türk denizciliği ve Osmanlı – Rus harpleridir. Fakat bu ilgi, en az tarih kadar edebiyatla da ilgilidir. Türk denizcilik tarihinin önemli simalarından **Kemal Reis**, **Baba Oruç**, **Turgut Reis**, **Barbaros Hayrettin** gibi şahısların biyografilerini yazarken, bu biyografilerin çoğu yerinde tahkiyeli anlatıma yer vermiştir. Dolayısıyla bu kısımlar, birer edebî eser hüviyetindedir. Özellikle bunlardan **Baba Oruç**'la ilgili olanı, tamamen tahkiyelidir. Dolayısıyla o, yaptığı bu çalışmalarıyla denizcilik tarihini edebiyatımıza taşımıştır. Bu arada yazdığı şiir ve hikâyelerle, edebiyatımızda deniz konusuna epey katkıda bulunmuştur.

Yazı hayatına şiirle atılan Ali Rıza Bey'in 1947'ye kadar, birçok gazete ve mecmuada 40'a yakın şiirine rastlamaktayız. Ayrıca bir de kız kardeşi **Salime Servet**'le birlikte **Muazzez Vatana** (1329 – 1331) adlı

şiiir kitabı çıkarmıştır. Şiiir tercümelerinde genellikle hayatı sorgulayan mevzulara el atan şiiir, Cumhuriyet öncesine ait kendi şiiirlerinde, vatan, millet, deniz konularını işlemiştir. Onun vatan şiiirlerinde etkisi altında bulunduğu şahıs **Namık Kemal**'dir. Cumhuriyetten sonra yayımlanan şiiirlerinde büyük çoğunlukla ortak tema, denizdir. Yazar, şiiirlerinde bireysel temalara hiç yer vermemiştir. Şiiire başlarken aşık tarzını kullanan Ali Rıza Bey, 1910'dan sonra aruza yönelir gibi olmuş; fakat, Cumhuriyetten sonra tekrar heceye dönüş yapmıştır.

Yazar, hikâye ve roman sahasında da eserler vermiştir. Onun bu sahadaki ilk eseri **Hayat-ı Alûde** (1901)de, **Ahmet Mithat Efendi**'nin izlerini görmekteyiz. Nitekim, onun bütün tahkiyeli anlatımlarında bu etki hissedilmektedir. Özellikle, Ahmet Mithat Efendi'nin romanlarında sürdürdüğu toplumu bilgilendirmeye yönelik çaba, Ali Rıza Bey'de de göze çarpmaktadır. Yazarın bu türde de etkisinde kaldığı bir diğer edibimiz de, **Namık Kemal**'dir. N. Kemal'in vatan ve millet mevzularındaki tavrı, Ali Rıza Bey'in birçok eserinde karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla yazar, her iki edibimizin edebiyata bakış açısını benimsemiş toplumcu bir yazardır. Nitekim onun altmış yıllık yazı hayatını dikkate aldığımızda bu yönünün her zaman ön plânda olduğunu görmekteyiz.

Yazar romanlarında deniz ve denizcilik tarihimize dair mevzulara geniş yer vermiştir. **Baba Oruç** (1909), **Akdeniz Kaplanları** (Son Posta-1935) bu türdendir. Diğer yandan **Deli Aslan** (Tan-1935 – 1936), **Çocuk Kahraman Durakođlu Demir** (1945) adlı romanları da Türklerin Balkanlar'dan çekilirken bir kalenin müdafaasını konu almaktadır. Ayrıca onun bu çalışmaları tarihî romancılığımız açısından da bir kıymet ifade etmektedir.

Yazarımız, popüler dünya edebiyatının önemli çalışmalarını gerek tercüme gerekse uyarlama yoluyla edebiyatımıza kazandırmıştır. Onun **Tarzan** (1935) başlıklı dört ciltlik tercümesi ve **Kazıklı Voyvoda** (1928) adlı uyarlaması bugün dahi popülerliğini kaybetmeyen konular asındadır. Nitekim, bu popülerliğinden dolayı **Kazıklı Voyvoda**, dönemin Türk sinemasında **Drakula İstanbul'da** (1953) adı altında filime alınmıştır. Ayrıca, bu kitabın 1997'de **Drakula İstanbul'da** adı altında yayımlanması, eserin popülerliğinin sürdürüğüne delâlet eder.

Sonuç olarak Ali Rıza Bey'in yaptığı bütün bu çalışmaları birinci sınıf eserler arasında saymamız mümkün değildir; fakat, Türk edebiyatı tarihinden bahsederken yazarın bunca yazdığı eserleri de görmezlikten gelmek mümkün değildir.